

Л. М. Івашова, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів
<https://orcid.org/0000-0003-3176-919X>

Л. В. Антонова, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри обліку і аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
<https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>

О. М. Штиршов, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили
<https://orcid.org/0000-0002-7627-3721>

СИНЕРГІЯ МОЛОДІЖНОЇ ТА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

У статті здійснено системний аналіз взаємозв'язку та взаємовпливу двох стратегічних векторів державного управління – молодіжної та антикорупційної політики – в умовах поствоєнного відновлення України. Актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, необхідністю пошуку нових інституційних механізмів забезпечення прозорості та ефективності використання ресурсів, спрямованих на реконструкцію держави подібних до «Плану Маршалла 2.0». З іншого, – на основі аналізу соціологічних даних (дослідження IRI, Transparency International) доведено, що українська молодь є соціальною групою з найвищим рівнем нетерпимості до корупційних практик, однак її потенціал залишається недостатньо використаним через відсутність дієвих механізмів впливу на прийняття управлінських рішень. Авторами обґрунтовано тезу, що корупція виступає ключовим фактором, що стримує повернення молоді з-за кордону, створюючи загрозу національній безпеці через втрату людського капіталу. У статті розроблено концептуальну модель синергії молодіжної та антикорупційної політики, що базується на трьох компонентах: освітньому (формування компетентностей доброчесності), цифровому (залучення молоді до розвитку GovTech та інструментів відкритих даних) та партисипативному (надання молодіжним організаціям та радам контролюючих функцій на локальному рівні). Запропоновано розглядати інвестиції у формування антикорупційної свідомості молоді не як соціальні видатки, а як превентивний захід національної безпеки.

Визначено, що успіх відбудови залежить від укладання нового суспільного договору, в якому держава гарантує меритократичний підхід до кадрової політики, а молодь виступає активним суб'єктом моніторингу та впровадження змін. Сформульовано практичні рекомендації щодо інтеграції антикорупційного компонента в державні цільові програми підтримки молоді.

Ключові слова: молодіжна політика, антикорупційна стратегія, поствоєнна відбудова, доброчесність (integrity), публічне управління, людський капітал, цифровізація, громадянське суспільство.

L. M. Ivashova, L. V. Antonova, O. M. Shtyrov. Synergy of youth and anti-corruption policy as a prerequisite for effective post-war reconstruction of Ukraine

The article carries out a systematic analysis of the relationship and mutual influence of two strategic vectors of public administration – youth and anti-corruption policy – in the conditions of post-war reconstruction of Ukraine. The relevance of the study is due, on the one hand, to the need to find new institutional mechanisms to ensure transparency and efficiency of resource use aimed at state reconstruction similar to the “Marshall Plan 2.0”. On the other hand, based on the analysis of sociological data (IRI, Transparency International research), it is proven that Ukrainian youth is a social group with the highest level of intolerance to corrupt practices, however, its potential remains underutilized due to the lack of effective mechanisms for influencing managerial decision-making. The authors substantiate the thesis that corruption is a key factor that hinders the return of young people from abroad, creating a threat to national security through the loss of human capital. The article develops a conceptual model of the synergy of youth and anti-corruption policy, based on three components: educational (formation of integrity competencies), digital (involving young people in the development of GovTech and open data tools) and participatory (granting youth organizations and councils supervisory

© Л. М. Івашова, Л. В. Антонова, О. М. Штиршов, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

functions at the local level). It is proposed to consider investments in the formation of anti-corruption awareness among young people not as social expenditures, but as a preventive measure of national security.

It is determined that the success of reconstruction depends on the conclusion of a new social contract, in which the state guarantees a meritocratic approach to personnel policy, and young people act as an active subject of monitoring and implementing changes. Practical recommendations are formulated for the integration of the anti-corruption component into state targeted youth support programs.

Key words: youth policy, anti-corruption strategy, post-war reconstruction, integrity, public administration, human capital, digitalization, civil society.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни РФ проти України та підготовки до масштабної повоєнної відбудови перед системою публічного управління постають безпрецедентні виклики. Ключовим із них є забезпечення довіри – як з боку міжнародних партнерів, які фінансуватимуть реконструкцію, так і з боку українського суспільства. Корупція, яка десятиліттями залишалася системною проблемою української державності, в умовах війни трансформувалася з економічної проблеми в екзистенційну загрозу.

Традиційні підходи до боротьби з корупцією, зосереджені на створенні репресивної інфраструктури (НАБУ, САП, ВАКС), довели свою необхідність, але не достатність. Стійкі зміни можливі лише за умови трансформації суспільної свідомості та формування культури нульової толерантності до корупції. Головним носієм цієї нової культури об'єктивно виступає українська молодь – покоління, що сформувалося в умовах незалежності, цифрової свободи та європейських прагнень.

Проблема полягає в тому, що у чинній архітектурі державного управління молодіжна та антикорупційна політики існують паралельно, майже не перетинаючись. Молодь часто розглядається як об'єкт соціального захисту або культурного дозвілля, а не як суб'єкт антикорупційного контролю. Відсутність синергії між цими сферами призводить до втрати стратегічного ресурсу відбудови – енергії та доброчесності молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади дослідження корупції як системного явища розглядає ще Аристотель у своїй «Політиці», який наголошує на важливості управлінців служити публічному благу та засуджує використання влади для особистого збагачення [1]. Про розвиток антикорупційної концепції в межах теорії суспільного договору йдеться в праці Дж. Локка «Два трактатах про правління» [2], де він обґрунтував необхідність підзвітності влади суспільству. Серед сучасних дослідників корупції варто відзначити Р. Клітгаарда [3], який поєднує класичні економічний та управлінський підходи, що закладені ним у формулі корупції (Корупція = Монополія + Свобода прийняття рішень – Підзвітність) тоді як С. Роуз-Аккерман [4] наголошує на економічній природі корупційної поведінки. Концепцію раціональної бюрократії досліджує М. Вебер [5], а соціокультурний аспект корупції та роль різних інституцій у її подоланні глибоко проаналізовані Ф. Фукуямою [6, 7] та Д. Аджемоглу і Дж. Робінсон [8]. У вітчизняній науковій літературі питання реалізації молодіжної політики ґрунтовно розроблені такими вченими як М. Головатий [9, 10], Л. Івашовою, Р. Кудряшовим та А. Аршинніковою [11], І. Єрмоленко [12], О. Терент'євою [13]. Теоретичні, правові та організаційні аспекти протидії корупції в Україні досліджували В. Гура [14], Є.М. Пашенко, М.Г. Чалий [15], Д.Ю. Мартинов, Н.І. Обушна [16] а роль ІТ-технологій та цифровізації в модернізації публічного управління та протидії корупції висвітлено у працях Л.В. Антонової, А.В. Антонова, Л.М. Івашової [17] та Ю.Л. Мохової [18].

Значний масив нормативно-правової та аналітичної інформації міститься у законодавчих документах України [19-23] та ЄС [24, 25], аналітичних матеріалах та звітах міжнародних організацій і неурядового сектору: дослідження Transparency International Ukraine про толерантність до корупції [26]; звіти OECD щодо доброчесності в освіті [27]; аналітичні дослідження ГО «Аналітичний центр CEDOS» і Фонду ООН у галузі народонаселення та Мінмолодьспорту України щодо міграційних настроїв молоді, фрустрації та бажання брати участь у відбудові [28]; соціологічні дослідження Міжнародного республіканського інституту IRI про роль молоді у протидії корупції й відбудові повоєнної України [29]. Однак, незважаючи на значний науковий доробок, питання інтеграції молодіжного компонента в механізми антикорупційної політики в умовах воєнного та поствоєнного стану залишається недостатньо вивченим, що й зумовило вибір теми даної статті.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності та розробка концептуальних засад синергії молодіжної та антикорупційної політики як критичної передумови для забезпечення прозорості, ефективності та сталості процесів повоєнної відбудови України.

Виклад основного матеріалу. Базові положення, що визначають участь молоді у суспільному розвитку та поняття молодіжної політики й молодіжної інфраструктури закладено у Законі України «Про основні засади молодіжної політики» [19] та в Національній стратегії державної молодіжної політики до 2030 року [22], що затверджена Указом Президента України. Основними законодавчими актами, які визначають заходи з протидії корупції є Закони України «Про запобігання корупції» [20] та «Про публічні закупівлі» [23]. Однак у цих нормативно-правових актах не достатньо означена й унормована роль молоді у протидії корупції та відбудові країни. Певною мірою така роль унормована на рівні виконавчої влади Типовими положеннями про молодіжну раду на місцевому

та регіональному рівнях, що затверджені Постановою Кабінету Міністрів України у 2018 році [21]. Однак, саме цей документ часто критикують за обмеженість повноважень рад, що призводить до їх «декоративності».

Прийняті на рівні державних інституцій нормативні документи та висновки й рекомендації за результатами аналітичних досліджень спрямовані на активізацію молодіжного середовища та посилення його ролі в подоланні корупції, яка блокує соціальні ліфти для молоді, викривлює конкурентні умови для започаткування й ведення бізнесу, і є потужним дестимулюючим фактором (push-factor) для розвитку держави в цілому [22–27].

На європейському просторі питання взаємодії молоді й суспільства визначається Європейською хартією про участь молоді в місцевому та регіональному житті (Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life) – «золотим стандартом», який говорить про те, що молодь має впливати на бюджет, а не лише на культуру [24] та Молодіжною стратегією ЄС на 2019–2027 роки ((EU Youth Strategy 2019–2027), що передбачає залучення молоді до демократичного життя [25] та забезпечення добро

Успішна відбудова України неможлива без повернення мільйонів громадян, які вимушено виїхали за кордон, значну частину яких становить молодь та студенти. Аналіз міграційних настроїв свідчить, що окрім безпечних факторів, вирішальним аргументом «за» чи «проти» повернення є віра в справедливість державного устрою [28].

Соціологічні дослідження IRI (2023–2024 рр.), демонструють, що молодь віком 18–35 років є найбільш критично налаштованою до проявів корупції групою населення [29]. На відміну від старших поколінь, для яких корупція часто є вимушеною стратегією виживання в умовах бюрократії, для «цифрового покоління» вона є архаїзмом, що суперечить цінностям відкритого світу.

Втім, існує ризик «нормалізації» корупції, якщо молодь, потрапляючи в існуючі інституції (державна служба, університети, лікарні), не знаходить підтримки своїм цінностям. Тому завданням державної політики є не просто декларування боротьби з корупцією, а створення «острівців доброчесності» [13, 21, 24], де молоді фахівці могли б реалізуватися без необхідності йти на компроміси з совістю.

Синергія молодіжної та антикорупційної політики має починатися на етапі формування особистості. Традиційні лекції про кримінальну відповідальність за хабарництво є малоефективними. Сучасна наука розглядає доброчесність (integrity) не як знання законів, а як стійку етичну компетентність.

Тому ми підтримуємо дослідників [10, 12], які стверджують, що в Україні наразі необхідна імплементація програм наскрізної освіти з основ доброчесності на усіх рівнях:

1. *Середня освіта.* Впровадження ігрових методик та кейс-стаді, які демонструють, що чесність є економічно вигідною стратегією у довгостроковій перспективі.
2. *Вища освіта.* Університети мають стати простором «нульової толерантності». Практики купівлі дипломних робіт чи оцінок закладають фундамент корупційної поведінки у професійному житті.
3. *Неформальна освіта.* Підтримка молодіжних антикорупційних шкіл, хакатонів та таборів, де формуються навички громадського моніторингу та розслідувань.

Важливим кроком є залучення студентського самоврядування до контролю за бюджетами закладів вищої освіти. Це формує навички фінансової грамотності та відповідальності за спільний ресурс.

Унікальною перевагою України є високий рівень цифровізації державних послуг та наявність потужного IT-кластеру [17, 18], драйвером якого є молодь. Цифровізація виступає найдієвішим інструментом превенції побутової корупції, усуваючи безпосередній контакт громадянина з чиновником.

У контексті відбудови молодь може виступати не лише користувачем, а й розробником антикорупційних інструментів (Civic Tech). І тут перспективними напрямками, на наш погляд, є такі інструменти як:

- *Open Data & OSINT*, адже використання відкритих даних для моніторингу тендерних закупівель на Prozorro та аналізу декларацій посадовців мають стати дієвим запобіжником корупції. Молодіжні спільноти OSINT-аналітиків вже довели свою ефективність під час війни у розвідці, і цей потенціал має бути перенаправлений на контроль відбудови.
- *Інтерактивні мапи відновлення*, оскільки розробка цих застосунків дозволяє мешканцям громад у реальному часі контролювати хід будівництва, кошториси та якість робіт, фіксуючи порушення через смартфон.
- *LegalTech стартапи*, що забезпечують створення алгоритмів для автоматичного виявлення ризикованих транзакцій у бюджетній сфері.

В умовах повоєнної відбудови України питання ефективності використання ресурсів та прозорості управлінських рішень набуває екзистенційного значення. Ключовою проблемою сучасної молодіжної політики в Україні залишається її декларативний характер або «інституційна декоративність» [21, 22, 25]. Молодіжні ради при органах місцевого самоврядування (ОМС) та центральних органах виконавчої влади (ЦОБВ) часто існують формально, виконуючи функцію «ширми» для легітимізації рішень влади, а не реального інструменту впливу. Така парадигма є неприпустимою в умовах, коли запит на справедливість та нульову толерантність до корупції є найвищим за всю історію незалежності [26]. Молодь, яка є найбільш динамічною та ціннісно орієнтованою частиною суспільства, має перейти зі статусу пасивного реципієнта державної політики у статус активного суб'єкта

антикорупційного нагляду. Необхідно перетворити консультативно-дорадчі органи на дієві інструменти громадського аудиту та кадрового оновлення публічної служби.

Для реалізації цієї мети нами пропонується комплексний підхід, що базується на чотирьох стратегічних напрямках.

1. *Надання мандату на фінансовий моніторинг та бюджетну участь [19, 22, 24].* Традиційна модель участі молоді обмежується організацією культурних заходів чи волонтерством. Натомість, синергія з антикорупційною політикою вимагає залучення молоді до розподілу та контролю фінансів через:

- Молодіжний громадський бюджет. Тобто необхідно законодавчо закріпити норму, за якою певний відсоток бюджету розвитку громади (наприклад, 1-3%) розподіляється виключно через механізми прямої демократії за участю молоді. Це не лише навчає молодих людей бюджетному процесу, а й мінімізує корупційні ризики на етапі планування видатків.

- Участь у тендерних процедурах. Пропонуємо інституціоналізувати участь представників молодіжних рад (після проходження відповідного навчання з роботи в системі Prozorro та Dozorro) у якості спостерігачів у тендерних комітетах комунальних підприємств. Молодіжні аудиторів, володіючи цифровими навичками, здатні ефективніше виявляти дискримінаційні вимоги в тендерній документації ще до моменту укладання корупційних угод.

2. *Кадровий резерв відновлення – «соціальний ліфт» замість клановості [21, 26].* Корупція в Україні часто живиться закритістю державної служби та кумівством. Молодіжна політика має стати інструментом зламу цієї системи через створення прозорих механізмів оновлення бюрократичного апарату таких як:

- Інститут стажування з гарантією працевлаштування. Доцільно створити механізм, за якого успішне проходження стажування в органах влади (за чіткими КРІ) є підставою для зарахування до кадрового резерву категорії «Б» і «В» без зайвих бюрократичних перепон, але з дотриманням конкурсною прозорості.

- Офіси реформ та проєктні офіси. Наразі конче необхідно залучати молодь до роботи в проєктних офісах при міністерствах та ОМС, що займаються відбудовою (Recovery Offices). Молоді фахівці, які часто мають західну освіту та володіють іноземними мовами, є природними комунікаторами з міжнародними донорами, що вимагають високих стандартів прозорості та звітності. Це дозволить оновити бюрократичний апарат людьми, які є носіями нових цінностей доброчесності.

3. *Залучення до наглядових рад та корпоративного управління [21, 22].* Однією з найбільш корумпованих сфер залишається діяльність комунальних підприємств (КП) та закладів охорони здоров'я. Тому для подолання корупції в таких організаціях та установах пропонуємо:

- *Квоти для молодіжних громадських організацій в Наглядових рада* шляхом нормативного закріплення обов'язкового включення представників профільних молодіжних громадських організацій (студентського самоврядування, асоціацій молодих медиків, юристів тощо) до складу наглядових рад комунальних підприємств, лікарень та університетів.

- *Розширення функцій і повноважень молодіжних громадських організацій, коли їхня роль* полягатиме не в господарському управлінні, а в забезпеченні транспарентності: публікації звітів, контролю за закупівлями та запобіганні конфлікту інтересів у керівництва цих установ.

4. *Цифровізація як інструмент превенції*, адже саме молодь є рушієм цифровізації [16, 17]. Залучення молодіжних IT-спільнот до розробки та тестування цифрових інструментів місцевого врядування (відкриті дані, геопортали земельних ресурсів, черги у дитсадки) автоматично звужує поле для побутової корупції.

Впровадження запропонованих підходів неминуче зіштовхнеться з опором системи та внутрішніми викликами молодіжного середовища та пов'язане з низкою ризиків. По-перше, існує небезпека розчарування (фрустрації), якщо активність молоді наштовхнеться на саботаж старої системи. Це може спровокувати нову хвилю еміграції. По-друге, існує ризик «мімікрії», коли молодіжні організації створюються корумпованими елітами («кишенькові ГО») для імітації громадської підтримки.

У таблиці 1 наведено систематизацію ключових проблем, ризиків та інституційних механізмів їх нівелювання на різних рівнях їх виникнення.

Узагальнюючи наведені дані, варто констатувати, що ключовою перепорою для ефективної синергії молодіжної та антикорупційної політики є не відсутність законодавчої бази, а слабкість інституційної спроможності та низька політична культура на місцях. Мінімізація цих ризиків можлива лише за умови політичної волі вищого керівництва держави та жорсткої реакції правоохоронних органів на випадки тиску на молодих викривачів корупції.

Запропоновані нами механізми нівелювання ризиків – від запровадження освітніх цenzів до гарантій фізичної безпеки – мають впроваджуватися *виключно комплексно*. Вибіркова імплементація (наприклад, надання повноважень без належного навчання або створення рад без фінансової автономії) не лише не дасть бажаного ефекту, а й може призвести до зворотного результату – дискредитації інституту молодіжного громадського контролю та посилення недовіри до органів публічної влади.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Реформування молодіжної політики через призму антикорупційної діяльності є критично необхідним етапом становлення зрілого демократичного

Матриця проблем, ризиків та механізмів нівелювання при інтеграції молодіжної та антикорупційної політики

Рівень проблеми	Ключова проблема (Виклик)	Корупційний ризик / Загроза	Напрями нівелювання (Інституційний механізм)
Політико-управлінський [9, 12, 16]	<i>Декоративність участі</i> Використання молодіжних рад як масовки для фотозвітів влади без реальних повноважень.	<i>Ризик «Мімікрії» (GONGOs):</i> Створення владою «кишенькових» молодіжних організацій для імітації громадської підтримки корупційних рішень та легітимізації непрозорих бюджетів.	1. <i>Верифікація складу:</i> Запровадження відкритих конкурсів до молодіжних рад із трансляцією співбесід. 2. <i>Право вето:</i> Надання молодіжним радам права зупиняти рішення ОМС, що стосуються молодіжної інфраструктури, для проведення антикорупційної експертизи.
Кадровий [10, 21,26]	<i>Відсутність компетентності</i> Молоді активісти мають бажання, але часто не мають знань у сфері бюджетного права, тендерних процедур та аудиту.	<i>Ризик дискредитації:</i> Через помилки некомпетентних активістів ідея громадського контролю може бути дискредитована, а корупціонери використовують це для виправдання закритості.	1. <i>Освітні хаби:</i> Обов'язкове проходження сертифікованих курсів (на базі НАЗК чи Дія.Освіта) для членів наглядових рад. 2. <i>Інститут менторства:</i> Закріплення за молодіжними радами фахових менторів з числа антикорупційних органів або ветеранських організацій.
Психо-соціальний [11, 13, 14]	<i>Фрустрація та розчарування</i> Зіткнення ідеалістичних уявлень молоді з жорсткою бюрократією та «договірниками».	<i>Ризик еміграції та абсентеїзму:</i> Якщо активність наштовхнеться на саботаж, це спровокує відтік пасивної молоді за кордон («голосування ногами») або повну відмову від участі у суспільному житті.	1. <i>Історії успіху:</i> Комунікаційна підтримка кейсів, де втручання молоді зупинило корупцію. 2. <i>Захист викривачів:</i> Реальне застосування закону про викривачів корупції, гарантії безпеки та юридичного захисту для молодих активістів.
Фінансовий [19, 22, 24]	<i>Залежність від фінансування влади</i> Молодіжні центри та організації часто фінансуються з місцевого бюджету, який вони мають контролювати.	<i>Ризик лояльності:</i> Фінансовий шантаж з боку влади: «або ви не критикуєте наші тендери, або ми урізаємо фінансування ваших заходів».	1. <i>Диверсифікація:</i> Законодавче спрощення процедур отримання грантів від міжнародних донорів безпосередньо комунальними установами. 2. <i>Захищені статті:</i> Закріплення фінансування молодіжної політики як «захищеної статті» бюджету (за формульним підходом), яку не можна урізати «в ручному режимі».
Безпековий [15]	<i>Тиск на активістів</i> В регіонах, де місцеві еліти зрощені з криміналом та правоохоронцями, контроль стає небезпечним.	<i>Ризик фізичної небезпеки:</i> Залюкування молодих лідерів, переслідування їхніх родин, фабрикація справ.	1. <i>Публічність:</i> Створення національного реєстру тиску на активістів під егідою Омбудсмена. 2. <i>Централізоване реагування:</i> Створення спеціальних мобільних груп у структурі Нацполіції/ДБР для розслідування злочинів проти громадських активістів.

Джерело: упорядковано авторами за даними [15].

суспільства в Україні. Перехід від моделі «молодь – організатор дозвілля» до моделі «молодь – аудитор влади» дозволить вирішити подвійне завдання: підвищити ефективність використання коштів на відбудову та сформувати нову генерацію управлінців з нульовою толерантністю до корупції. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що синергія молодіжної та антикорупційної політики є безальтернативною стратегією для успішної повосенної відбудови України, оскільки забезпечує:

1. Інвестиційну привабливість, адже здатність України залучити інвестиції (як зовнішні фінансові, так і внутрішні людські) прямо залежить від формування іміджу країни з нульовою толерантністю до корупції. Молодь є головним бренд-амбасадором цієї нової України.

2. Інституційну інтеграцію молоді до антикорупційних програм та заходів, для чого необхідно переглянути Державну цільову соціальну програму «Молодь України», інтегрувавши в неї чіткі індикатори антикорупційної діяльності та доброчесності.

3. Використання цифрового потенціалу молоді дозволяє створити систему «розумного контролю» за відбудовою, яка буде дешевшою та ефективнішою за традиційні бюрократичні перевірки.

Втім, мінімізація означених ризиків можлива лише за умови наявності політичної волі вищого керівництва держави та створення екосистеми безпеки для молодих агентів змін. Без жорсткої реакції правоохоронних органів на випадки тиску та без реального делегування повноважень, будь-які спроби залучення молоді ризикують перетворитися на чергову імітацію, наслідком якої стане остаточна втрата довіри молодих українців до держави.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробці методики оцінки ефективності молодіжних антикорупційних ініціатив та вивченні досвіду країн Балтії щодо залучення молоді до реформування публічного сектору.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
2. Локк Джон. Два трактати про правління / пер. з англ. Павло Содомора. К.: Наш Формат, 2020. 312 с.
3. Robert Klitgaard. Controlling Corruption Berkeley. CA: University of California Press, 1988. 220 p.
4. Susan Rose-Ackerman, Anti-corruption Policy: Can International Actors Play a Constructive Role? *Yale Law and Economics Research* 2011. № 440. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1926852#.
5. Вебер Макс. Господарство і суспільство. Нариси соціології розуміння / пер. з нім. М. Кушнір. Київ: Видавничий дім «Всесвіт». 2012 р. 1112 с.
6. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції / пер. з англ. Р. Корнута. Київ: Наш формат, 2018. 576 с.
7. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / пер. з англ. Т. Цимбал і Р. Корнута. Київ: Наш формат, 2019. 608 с.
8. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності / пер. з англ. О. Дем'янчук. Київ: Наш формат, 2022. 440 с.
9. Головатий М. Ф. Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз): дис... д-ра політ. наук: 23.00.02. Нац. акад. наук України, Ін-т нац. відносин і політол. 1996. 389 с.
10. Головатий М. Ф. Підготовка молоді політичної еліти як дієвий засіб розвитку політичного консенсусу. *Наукові праці МАУП*. 2007. Вип. 2(16). С. 68–73.
11. Івашова Л. М., Кудряшов Р. О., Аршиннікова А. В. Молодіжні субкультури як об'єкт і суб'єкт державної політики та рушійна сила відбудови України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 2 (45). С. 21–30. URL: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/2/5.pdf>
12. Єрмоленко, І. Молодіжна політика: сутність та основні моделі реалізації. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Том. 26. № (4), С. 51–56. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1912/1877>;
13. Терент'єва О. Л. Молодіжна політика як інвестиція в майбутнє громади: необхідні передумови. Контексти творчості Євгена Миколайовича Хрикова: Актуальні проблеми освітнього і публічного менеджменту: *збірник матеріалів I Міжнародних педагогічних читань пам'яті Є. М. Хрикова* (м. Полтава, квітень 2025 р.). Полтава: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. URL: <https://ibser.org.ua/publications/youth-policy-as-an-investment-in-the-future-of-the-community>
14. Гура В. Поняття корупції як економіко-правового феномену. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4 (64), С. 76–84. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/456/483>
15. Пашенко Є. М., Чалий М. Г. Організаційно-правові засади протидії корупції в секторі безпеки й оборони України на відомчому рівні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Т. 3. № 4. С. 212–216. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_3/35.pdf
16. Мартинов Д. Ю., Обушна Н. І. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720>
17. Антонова Л. В., Антонов А. В., Івашова Л. М. Інформаційно-комунікаційні інструменти забезпечення ефективного врядування в Україні на державному та регіональному рівнях. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2023. №1 (36). 2023. №1 (36). С. 10–17. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2023/1/2.pdf>
18. Мохова Ю. Л. Розвиток електронного урядування України в умовах цифрових перетворень: монографія. К.: ВД «Освіта України», 2021. 434 с.
19. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
20. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
21. Про затвердження типових положень про молодіжні ради: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>
22. Національна стратегія державної молодіжної політики до 2030 року, затверджена Указом Президента України від 12.03.2021 № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

23. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
24. Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. 2003 May 21. URL: <https://www.salto-youth.net>
25. European Union (2022). EU youth strategy (2019–2027). URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-youth-strategy-2019-2027.html>
26. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2024. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
27. Ukraine and the OECD begin work on the Integrity and Anti-Corruption Review. НАЗК: офіційний вебсайт. URL: <https://nazk.gov.ua/en/ukraine-and-the-oecd-begin-work-on-the-integrity-and-anti-corruption-review>.
28. Волосевич І., Когут І., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Вплив війни на молодь в Україні. ГО «Аналітичний центр CEDOS», Фонд ООН у галузі народонаселення, Програма розвитку ООН в Україні та Міністерство молоді та спорту України. Київ. 2023. 74 с. URL: <https://surl.li/jikigy>
29. Дев'яте поглиблене дослідження у сфері місцевого самоврядування в Україні. Соціологічна група «Рейтинг» від імені Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту (квітень – травень, 2024 р.). Київ. 2024. 181 с. URL: https://cdn.prod.website-files.com/685c279caf66f4023ad2cab4/68d64b8673cfe2131245c419_ninth_municipal_survey_may_2024_ua_for_printing_compressed.pdf

References:

1. Aristotle / trans. from Greek by Kislyuk O. (2000). *Polityka* [Politics]. Osnovy. Kyiv: 239 p. [in Ukrainian].
2. Locke John / trans. from English by Sodomora P. (2020). *Dva traktaty pro pravlinnya* [Two Treatises on Government]. Nash Format. Kyiv. 312 p. [in Ukrainian].
3. Robert Klitgaard (1988) *Controlling Corruption* Berkeley. CA: University of California Press. 220 p.
4. Susan Rose-Ackerman (2011). *Anti-corruption Policy: Can International Actors Play a Constructive Role?* Yale Law and Economics Research. No. 440. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1926852#.
5. Weber Max / trans. from German. M. Kushnir (2012). *Hospodarstvo i suspil'stvo. Narysy sotsiologiyi rozuminya* [Economy and Society. Essays on the Sociology of Understanding]. Publishing House "Vsesvit". Kyiv. 1112 p. [in Ukrainian].
6. Fukuyama, F. trans. from English. R. Kornuta (2018). *Vytoky politychnoho poryadku. Vid pradavnikh chasiv do Frantsuz'koyi revolyutsiyi* [The Origins of Political Order. From Ancient Times to the French Revolution]. Our Format. Kyiv. 576 p. [in Ukrainian].
7. Fukuyama, F. trans. from English. T. Tsybmal and R. Kornuta. (2019). *Politychnyy poryadok i politychnyy zaneпад. Vid promyslovoyi revolyutsiyi do hlobalizatsiyi demokratiyi* [Political Order and Political Decline. From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy] Our Format. Kyiv. 608 p. [in Ukrainian].
8. Acemoglu, D., Robinson, J. trans. from English. O. Demyanchuk (2022). *Chomu natsiyi zanepadayut'. Pokhodzhennya vlady, bahat-stva ta bidnosti* [Why Nations Decline. The Origins of Power, Wealth and Poverty] Our Format. Kyiv. 440 p. [in Ukrainian].
9. Holovaty, M. F. (1996). *Formuvannya derzhavnoyi molodizhnoyi polityky v suchasniy Ukraini (politologichnyy analiz): dys... d-ra polit. nauk: 23.00.02. Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t nats. vidnosyn i politol* [Formation of state youth policy in modern Ukraine (political analysis): dis... Dr. Pol. Sci.: 23.00.02 National Acad. of Sciences of Ukraine, Inst. of National Relations and Pol.]. 389 p. [in Ukrainian].
10. Holovaty, M. F. (2007). *Pidhotovka molodoyi politychnoyi elity yak diyevyy zasib rozvytku politychnoho konsensusu* [Training of young political elite as an effective means of developing political consensus]. *Naukovi pratsi MAUP*. Issue 2(16). P. 68–73. [in Ukrainian].
11. Ivashova, L. M., Kudryashov, R. O., Arshinnikova, A. V. (2025). *Molodizhni subkul'tury yak ob'yekt i sub'yekt derzhavnoyi polityky ta rushyina syla vidbudovy Ukrainy* [Youth subcultures as an object and subject of state policy and the driving force of the reconstruction of Ukraine]. *Publichne upravlinnya ta mytne administruvannya*. No. 2 (45). P. 21–30. Retrieved from: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/2/5.pdf> [in Ukrainian].
12. Yermolenko, I. (2023). *Molodizhna polityka: sutnist' ta osnovni modeli realizatsiyi* [Youth policy: essence and main models of implementation]. *Naukovo-teoretychnyy al'manakh Hrani*. Vol. 26. No. (4), pp. 51–56. Retrieved from: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1912/1877>; [in Ukrainian].
13. Terentieva, O. L. (2025). *Molodizhna polityka yak investytsiya v maybutnye hromady: neobkhidni peredumovy* [Youth policy as an investment in the future of the community: necessary prerequisites] *Konteksty tvorchosti Yevhena Mykolayovycha Khrykova: Aktual'ni problemy osvith'oho i publichnoho menedzhmentu: zbirnyk materialiv I Mizhnarodnykh pedahohichnykh chytan' pam"yati YE. M. Khrykova* [Contexts of the work of Yevgeny Mykolayovych Khrykov: Current problems of educational and public management: a collection of materials of the 1st International pedagogical readings in memory of E. M. Khrykov]. Publishing House "Luhansk National Taras Shevchenko University". Poltava. Retrieved from: <https://ibser.org.ua/publications/youth-policy-as-an-investment-in-the-future-of-the-community> [in Ukrainian].

14. Gura, V. (2021). Ponyattya koruptsiyi yak ekonomiko-pravovoho fenomenu [The concept of corruption as an economic and legal phenomenon]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. [Scientific notes of the University "KROK"]. No. 4 (64), pp. 76–84. Retrieved from: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/456/483> [in Ukrainian].
15. Pashchenko, E. M., Chaly, M. G. (2022). Orhanizatsiyno-pravovi zasady protydyi koruptsiyi v sektori bezpeky y oborony Ukrayiny na vidomchomu rivni [Organizational and legal principles of combating corruption in the security and defense sector of Ukraine at the departmental level]. *Pivdenoukrayins'kyi pravnychyi chasopys*. Vol. 3. No. 4. pp. 212–216. Retrieved from: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_3/35.pdf [in Ukrainian].
16. Martynov, D. Yu., Obushna, N. I. (2020). Fenomen koruptsiyi v systemi publichnoho upravlinnya: teoretychni aspekty naukovoho dyskursu [The phenomenon of corruption in the public administration system: theoretical aspects of scientific discourse]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. [Public administration: improvement and development]. No. 8. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720> [in Ukrainian].
17. Antonova, L. V., Antonov, A. V., Ivashova, L. M. (2023). Informatsiyno-komunikatsiyni instrumenty zabezpechennya efektyvnoho vryaduvannya v Ukrayini na derzhanomu ta rehional'nomu rivnyakh [Information and communication tools for ensuring effective governance in Ukraine at the state and regional levels]. *Publichne upravlinnya ta mytne administruvannya* No. 1 (36). 2023. No. 1 (36). P. 10–17. Retrieved from: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2023/1/2.pdf> [in Ukrainian].
18. Mokhova, Y. L. (2021). Rozvytok elektronnoho vryaduvannya Ukrayiny v umovakh tsyfrovykh peretvoren': monohrafiya [Development of electronic governance of Ukraine in the context of digital transformations: monograph]. Publishing House "Education of Ukraine". Kyiv. 434 p. [in Ukrainian].
19. Verkhovna Rada of Ukraine (2021) *Pro osnovni zasady molodizhnoyi polityky: Zakon Ukrayiny* [On the basic principles of youth policy: Law of Ukraine] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> [in Ukrainian].
20. Verkhovna Rada of Ukraine (2014) *Pro zapobihannya koruptsiyi: Zakon Ukrayiny* [On the prevention of corruption: Law of Ukraine] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. [in Ukrainian].
21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018). Pro zatverdzhennya typovykh polozhen' pro molodizhni rady: Postanova [On approval of standard provisions on youth councils: Resolution] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
22. President of Ukraine (2021). Natsional'na stratehiya derzhavnoyi molodizhnoyi polityky do 2030 roku [National Strategy of State Youth Policy until 2030: Decree] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> [in Ukrainian].
23. Verkhovna Rada of Ukraine *Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrayiny* [On public procurement: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> [in Ukrainian].
24. Congress of Local and Regional Authorities of Europe (2003). Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. 2003 May 21. Retrieved from: <https://www.salto-youth.net>
25. European Union (2022). EU youth strategy (2019–2027). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-youth-strategy-2019-2027.html>
26. Transparency International (2024). Corruption Perceptions Index 2024. Retrieved from: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
27. NAZK: official website (2024). Ukraine and the OECD begin work on the Integrity and Anti-Corruption Review. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/en/ukraine-and-the-oecd-begin-work-on-the-integrity-and-anti-corruption-review>
28. Volosevych, I., Kohut, I., Zhrebkina, T., Nazarenko, Yu. (2023). Vplyv viyny na molod' v Ukrayini [The impact of war on youth in Ukraine] *HO «Analitichnyy tsentr CEDOS», Fond OON u haluzi narodonaselelnya, Prohrama rozvytku OON v Ukrayini ta Ministerstvo molodi ta sportu Ukrayiny* [NGO "CEDOS Analytical Center", UN Population Fund, UN Development Program in Ukraine and the Ministry of Youth and Sports of Ukraine]. Kyiv. 74 p. Retrieved from: <https://surl.li/jikigy> [in Ukrainian].
29. Sociological Group "Rating" (2024). Dev'yate pohlyblene doslidzhennya u sferi mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini [The ninth in-depth study in the field of local self-government in Ukraine] *Vid imeni Tsentru analizu ta sotsiologichnykh doslidzen' Mizhnarodnoho respublikans'koho instytutu (kviten' – traven', 2024 r.)* [On behalf of the Center for Analysis and Sociological Research of the International Republican Institute (April – May, 2024)]. Kyiv. 181 p. Retrieved from: https://cdn.prod.website-files.com/685c279caf66f4023ad2cab4/68d64b8673cfe2131245c419_ninth_municipal_survey_may_2024_ua_for_printing_compressed.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 30.11.2025

Дата прийняття статті: 22.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025